

Presència de la noblesa al Capítol Catedral de Tarragona durant l'edat moderna¹

Salvador-J. Rovira i Gómez

Doctor en Història Moderna.

Professor emèrit de la URV

Resum: Exposició de la presència de membres de la noblesa que, durant l'edat moderna, ocuparen les canongies simples i les dignitats del Capítol Catedral de Tarragona. L'avinentesa és aprofitada per fer una aproximació a les seves biografies.

Paraules clau: Tarragona, Capítol Catedral, nobles, canonges, dignitats.

Resumen: Exposición de la presencia de miembros de la nobleza que, durante la Edad Moderna, ocuparon las canongías simples y las dignidades del Capítulo Catedral de Tarragona. Se aprovecha la ocasión para realizar una aproximación a sus biografías.

Palabras clave: Tarragona, Capítulo Catedral, nobles, canónigos, dignidades.

Abstract: Study about the members of the nobility that occupied the canonries and the dignitaries of Tarragona Cathedral Chapter during the Modern Age. A short biography of them is included.

Keywords: Tarragona, Cathedral, Chapter, noblemen, canons, dignitaries.

Résumé: Exposition de la présence de membres de la noblesse que, pendant les temps modernes, ont occupé les canonicats et les dignités du Chapitre de la cathédrale de Tarragone. On a profité de l'occasion pour faire une approche à leurs biographies.

Mots-clés: Tarragone, Chapitre de la cathédrale, nobles, chanoines, dignitaires.

1. Davant la llargada del treball hem decidit d'alliberar-lo de les notes arxivístiques i bibliogràfiques a fi de reduir-ne l'extensió.

El Capítol Catedral de Tarragona durant l'edat moderna tenia la comesa de governar la catedral metropolitana i primada. Estava format per vint-i-quatre canonges, catorze dignitats –cambreria (suprimida l'any 1539), priorat, deganat, ardiaca major, sagristà major (suprimida l'any 1768), tresorer, xantre (suprimida l'any 1768), succentor primer (suprimida l'any 1573), succentor segon (suprimida l'any 1573), hospitaler, infermer, ardiaca de Sant Fructuós (suprimida l'any 1782), ardiaca de Vila-seca i ardiaca de Sant Llorenç (suprimida l'any 1768)– i quatre oficis: penitencier, magistral, lectoral i doctoral.

Les canongies, i no cal dir les dignitats, eren molt cobejades, tant per la renda que tenien com pel reconeixement de què gaudien dins de la societat i la política catalanes, puix que es trobaven en una situació immillorable per accedir a les principals institucions de govern del país, com ara les Corts i la Generalitat, que, en molt bona mesura, foren ocupades per fills cabalers de la noblesa i de la burgesia mitjana i alta, ja que una canongia era una bona solució per resoldre l'esdevenidor.

Durant el segle XVI es produí una forta patrimonialització dels càrrecs. Algunes famílies aconseguiren mantenir la mateixa dignitat durant una bona colla d'anys; el cas més singular fou el del poderós clan dels Robuster, que, del 1552 al 1585, col·locà sense interrupció quinze membres del seu llinatge dins del Capítol. A més dels Robuster, altres famílies practicaren la mateixa tàctica: els Albanell ocuparen la dignitat d'infermer durant quaranta-tres anys; els Biure posseïren la dignitat de tresorer durant cinquanta-sis anys; la família dels Caçador, quatre membres de la qual foren ardiaques de Sant Fructuós; els Oms monopolitzaren l'ardiaconat major per un període de vuitanta anys; els Icard ocuparen vint anys la sagristia i quaranta-cinc anys l'hospitalia; els Mediona retingueren quaranta-nou anys l'ardiaconat de Sant Llorenç; els Ximenis es feren amb el deganat per espai de trenta-cinc anys, i els Fivaller durant quaranta-cinc anys disposaren de l'ardiaconat de Vila-seca. Això era possible perquè hi havia maneres d'assegurar a un altre un benefici capitular; ens referim a les permutes, la renúncia del benefici en favor d'una altra persona, la dimissió i la figura del coadjutor, que era la més practicada, per la qual l'agraciat es vinculava al benefici a títol d'ajudant del seu propietari i amb dret a succeir-lo quan es produís la defunció.

ELS CAPITULARS

Durant l'edat moderna el Capítol Catedral de Tarragona comptà amb 453 canonges (186 són cinc-centistes, 145 siscentistes i 122 setcentistes),² una part dels quals també ocuparen alguna dignitat.

Els capitulars que podem qualificar de simples, per haver començat i acabat la seva presència al Capítol Catedral com a canonges, és a dir, aquells que mai ocuparen una dignitat, són 266 (102 del segle XVI, 90 del XVII i 74 del XVIII).

ELS CANONGES SIMPLES NOBLES

Dels cent dos canonges simples creats durant el segle XVI, tretze, el 12,7%, són nobles: Bernat d'Auria, Joan de Barceló, Agustí de Cardona, Pau de Flisco, Galceran de Gravalosa, Francesc-Joan de Maià, Andreu de Mediona, Joan de Morell, Cristòfol de Queralt (1), Cristòfol de Queralt (2), Francesc de Remolins, Oleguer de Soldevila i Lluís de Vilafranca

Al seu torn, dels noranta siscentistes, cinc eren membres de l'estament nobiliari, el 5,5%: Rafael de Casals, Damià de Mestre, Joan i Josep d'Osset i Josep de Rodolat.

Finalment, dels setanta-quatre setcentistes tan sols cinc (Jaume d'Alberic i Casals, Marià Alberic i Marrugat, Antoni d'Areostegui i Escala, Josep de Baldric i Coll, i Ignasi d'Oms), el 6,7%, ho eren.

2. Els comptabilitzem en el segle en què prengueren possessió de la canongia.

Alberic i Casals, Jaume d'

Era fill de Jaume Alberic, doctor en dret i ciutadà honrat, i de Maria Casals i Torroella. L'any 1718 esdevingué canonge, després de superar un plet que li posaren Ramon Fita, canonge i ardiaca de Sant Llorenç, i mossèn Miquel Fita, comensal de la catedral. Li coneixem dos testaments: en el primer, redactat el 5 d'octubre de 1740, designà hereu Déu i els pobres, però en el segon, atorgat el 19 de maig de 1753, l'hereu, tal volta per pressions familiars, fou el nebot Marià Alberic i Marrugat. Morí el febrer de 1757 i les seves restes foren dipositades a l'església de Sant Domènec de Tarragona.

Alberic i Marrugat, Marià

Els seus pares foren Marià Alberic i Casals, ciutadà honrat i doctor en dret, i Caterina Marrugat. Seguí les petjades de l'oncle Jaume i el 7 de juliol de 1730 arribà a ser canonge. Fou l'hereu del seu pare, del seu germà Antoni-Felip, del seu oncle Jaume i de la seva germana Marianna. Traspassà, sense fer testament, a dos quarts de dotze de la nit del 12 de gener de 1781, a 71 anys, i fou soterrat a la capella del Corpus Christi de la catedral.

Areostegui i Escala, Antoni d'

Esdevingué canonge l'any 1783 i s'hi mantingué fins al 1792, en què declinà la canongia per passar a ser mestrescola de Saragossa.

Baldric i Coll, Josep

Fill de Salvador de Baldric i Saragossa, propietari del castell del Rourell, i de Paula Coll. El 12 d'abril de 1747 obtingué una comensalia de la Seu de Tarragona, a la qual renuncià el 14 de desembre de 1751. També aconseguí el benifet de Sant Antoni de Pàdua de la capella dels orfes de Tarragona. La carrera eclesiàstica la culminà amb la consecució d'una canongia. Expirà a Tarragona als 78 anys d'edat, el 23 de març de 1791, i fou enterrat, el dia 26, a la capella claustral de Santa Magdalena, de ben segur que a la sepultura on hi havia les despulles del seu germà Francesc.

Barceló, Joan de

Era fill d'Arnald de Barceló i germà d'Antoni de Barceló, senyors dels Mantgons. Va néixer al castell dels Mantgons i la família el dedicà al servei de l'Església. El 24 de juliol de 1496 esdevingué canonge i aquesta condició la conservà fins a la seva mort per pesta, que tingué lloc prop de Roma el 16 d'agost de 1511. El seu nom ha passat a la història pel fet d'haver manat bastir a la Seu tarragonina les capelles del Sant Sepulcre, el 1493, i les tres del creuer oriental, anomenades, en els nostres dies, de la Mare de Déu del Roser, del Sant Crist de la Salut i de Sant Tomàs d'Aquino, el 1494.

Cardona, Agustí de

L'any 1561 ocupà la canongia que havia deixat vacant en morir el canonge Nicolau Samant. El 7 de juliol de 1563 hi renuncià.

Cardona, Lluís de

Formà part del Capítol des de l'any 1531, en què prengué possessió de la canongia, fins al 9 de juny de 1535, en què morí.

Casals, Rafael de

Només fou canonge durant el 1661.

Flisco, Pau de

Gaudí de la canongia el quinquenni que anà del 1538 al 1543.

Gravalosa, Galceran de

Entre els anys 1531 i 1544 fou comensal de la Seu tarragonina. La promoció a canonge li arribà el 1544, i ostentà la canongia fins al 8 de desembre de 1565, en què deixà aquest món.

Maià, Francesc-Joan de

Fill i hereu d'Antoni-Joan de Maià, doctor en dret i jutge general d'apel·lacions de l'arquebisbat de Tarragona. Fou coadjutor del canonge Gaspar Oliet, al qual succeí el 2 de gener de 1518, i s'hi mantingué fins l'any 1531.

Mediona, Andreu de

El seu canonicat anà de 1533 a 1540.

Mestre, Damià de

El seus pares foren Francesc Mestre i Sabater, ciutadà honorat aveïnat a Vilallonga del Camp, i Tecla. Fou rector de Vilabella i el 14 de maig de 1646 aconseguí una canongia de la Seu de Tarragona, que conservà fins a la seva defunció, esdevinguda el 12 d'agost de 1683. Nomenà hereu el seu germà Andreu.

Morell, Joan de

Només fou canonge dos anys: de 1517 a 1518.

Oms, Ignasi d'

Era catedràtic de Teologia de la Universitat de Cervera. Va prendre possessió de la canongia el 10 de juliol de 1792 i hi renuncià el 13 de gener de 1793.

Osset i Torrents, Joan d'

Permutà la canongia amb el seu germà Josep.

Osset i Torrents, Josep d'

Fill del cavaller Francesc d'Osset i Puig i de Paula Torrents i Rossell. Vingué al món a Tarragona el juny de 1622 i fou batejat el dia 16. Arribà a canonge el 16 de juliol de 1645 i en conservà la condició fins al dia de la seva mort, el 17 de gener de 1670. El seu testament, redactat el 23 de maig de 1668, fou modificat per un codicil fet el 14 de gener de 1670; en aquests documents disposava que l'enterressin a la capella catedralícia del Corpus Christi, la qual cosa es realitzà el 19 de gener de 1670, i que els seus béns passessin a la neboda Tecla d'Osset i Brocà, filla del seu germà Joan.

Queralt, Cristòfol de

El trobem esmentat com a canonge de la Seu de Tarragona l'any 1517.

Remolins, Francesc de

Ocupà una canongia de 1513 a 1518. El papa Alexandre VI el creà cardenal amb el títol de Sant Joan i Sant Pau, primer, i després de Sant Marcel. Fou Protonotari Apostòlic, bisbe de Fermo i Perusa, arquebisbe de Palerm i virrei de Nàpols. Morí a Roma el 5 de febrer de 1518.

Rodolat, Josep de

Natural de Tarragona. Pertanyia a un llinatge d'infançons aragonesos. El seu germà Jacint sol·licità un privilegi de noble, que li fou concedit l'1 de juny de 1694 amb l'obligació de contribuir a finançar les obres de l'hospital de Castellciutat. L'any 1683 esdevingué canonge i ho fou fins a la seva mort, succeïda l'11 de maig de 1719. Aquest canonge, a causa d'una mala administració, quedà endeutat. El Capítol es féu càrrec del deute amb el benentès que Rodolat li havia de tornar els diners. El 30 d'agost de 1702 proposà als seus col·legues capitulars que, com a pagament del deute que havia contret amb ells, es quedessin amb les seves rendes tret d'una quantitat suficient «para mont sustento». El seu germà Ramon de Rodolat donà la cara per ell davant del Capítol; així, el 21 de maig de 1703, lliurà 300 lliures a compte del deute de Josep, el 17 de novembre 1.500 i el 17 de novembre 400 dobles, i aconseguí que el Capítol acceptés consignar anualment al seu germà 200 lliures de les rendes canòniques per a la seva sustentació. En els primers anys del set-cents passà a residir a Barcelona.

Rossell i Gassol, Galceran de

Fill d'Onofre de Rossell i d'Omedes, senyor dels Garidells, i d'Orient de Gassol. El juny de 1606, dins del contenciós que Tarragona tenia contra els cavallers que hi estaven aveïnats, fou pres pels homes de la Unió, que el dugueren a casa d'un dels còsols «ab grans crits y motí contra cavallers per una pretesa

espasa llarga». Esdevingué degà l'any 1617 i la dignitat la conservà fins al seu traspàs, el 14 d'octubre de 1638.

Santjoan i de Llobregat, Dionís de

Natural de Barcelona. Ocupà la canongia el 1725 i la retingué fins al 6 de febrer de 1758, en què morí als 93 anys. Les seves restes mortals foren dipositades a la capella de la Mare de Déu de Montserrat, on es pot veure la seva lauda sepulcral.

Soldevila, Oleguer de

L'hem trobat esmentat com a canonge l'any 1528.

Vilafranca, Lluís de

El 31 d'octubre de 1495 prengué possessió de la canongia que havia estat del seu oncle Galceran d'Avinyó i s'hi mantingué fins a la seva mort, l'any 1500.

CAMBRERS

En l'edat moderna només tenim dos cambrers –Joan Bertran (1520-1527) i Berenguer de Cervelló (1528-1539)– per tal com la cambreria fou suprimida pel papa Pau III el 3 de setembre de 1539. Dels dos cambrers només un, el segon, era noble.

Cervelló, Berenguer de

Era barceloní i nebot de Felip de Cervelló, que, segons Emili Morera, impedí el saqueig de Sant Joan del Laterà i que, com a encarregat del setge del castell del Sant Àngel, on s'havia refugiat Climent VII, es comportà amb tanta noblesa que el pontífex, en recobrar la llibertat, li concedí la cambreria de l'Església de Tarragona per al seu nebot Berenguer. Prengué possessió de la cambreria el 3 de febrer de 1528 i l'exercí fins al 3 de setembre de 1539.

PRIORS

En els tres segles de l'edat moderna, el priorat fou ocupat per tretze eclesiàstics, set dels quals eren nobles: Lluís de Cardona, Joan-Benet de Cardona, Dídac Girón de Rebolledo, Pere i Josep de Vidal i de Nin, Ramon de Copons i d'Oms, i Francesc d'Acebo i Torres.

Acebo i Torres, Francesc d'

El període d'aquest prior va del 6 d'agost de 1783 fins al febrer de 1804. Fou auditor de la Rota i conseller de Castella. Morí a Madrid.

Cardona, Lluís de

Ocupà la canongia de 1523 fins al 20 de febrer de 1525, en què la deixà a favor de Joan Ximénez.

Cardona, Joan-Benet de

Esdevingué prior l'any 1564, a la mort de Joan Ximénez d'Aragonès. S'hi mantingué fins al 1565, en què hi renuncià. La seva mort es produí el 14 de juny de 1574.

Copons i d'Oms, Ramon de

El seu priorat se situa entre el de Josep de Vidal i de Nin i el de Francesc d'Acebo, és a dir, de 1752 a 1783.

Girón de Rebolledo, Dídac

Fill de Francesc Girón de Rebolledo i Ferrer, senyor de Riudecols i de les Irlles, i d'Elena Despalau. El 1627 fou nomenat coadjutor del prior Cristòfol Tarragó, però mentre aquest visqué continuà residint a la seva casa de Barcelona. El Capítol reclamà la seva presència a Tarragona el juliol de 1630 i a Dídac no li quedà cap més remei que incorporar-s'hi, la qual cosa va fer el 1631; tot i això, no trigà gaire a tornar a Barcelona, ja que convencé els seus companys capitulars que allí els podia ser més útil i, efectivament, actuà com si en fos el síndic; així, en nom del Capítol, el 1632 demanà al Consistori de la Generalitat que no atengués la petició que els havia fet Felip III d'escriure a Roma per demanar al Papa que concedís a la Corona la mitja anyada dels beneficis eclesiàstics, ja que fer-ho suposava anar contra les constitucions i era una contrafació. La guerra de Separació el trobà a Barcelona, des d'on liderà el sector del Capítol favorable a la Generalitat i actuà com un vicari general. Durant tot el conflicte gaudí de molta influència davant les autoritats catalanes i franceses, de manera que fou elegit, el juliol de 1647, habilitador. Assistí regularment a les reunions dels braços i, el juliol de 1653, fou insaculat a la bossa de l'oïdor eclesiàstic. Acabada la guerra s'hagué de retractar públicament de les seves actuacions, cosa que li valgué quedar reconciliat i li permeté recuperar la influència que havia tingut abans de la contesa. En els anys cinquanta, seixanta i setanta tornà a residir a Barcelona, des d'on treballà activament a favor del Capítol. Morí a Tarragona el 6 d'abril de 1682 i, en el seu testament, deixà al Capítol les senyories de Riudecols i les Irlles, així com la seva col·lecció de tapissos. Amb la intenció que servís de sepultura per a ell i els seus parents, ordenà la construcció de la magnífica capella de la Immaculada Concepció de la Seu de Tarragona.

Vidal i de Nin, Josep de

Fill de Dídac de Vidal i Agràs i d'Ignàsia de Nin i germà de Pere. Entrà al Capítol com a coadjutor del seu germà Pere i les butlles de la seva confirmació com a tal li arribaren de Roma el juliol de 1705. Prengué possessió el dia 14 d'aquell mes i any. Fou prior des de l'any 1726 fins a la seva mort, el 6 d'agost de 1752. El 23 de maig de 1726 arrendà al comerciant Duran Ixart les rendes que com a prior percebia a Valls durant quatre anys per 6.800 lliures, la qual cosa significa una renda anual de 1.700 lliures. En acabar l'arrendament d'Ixart el donà, el 19 de maig de 1730, i també per quatre anys, al vallenc Francesc

Baldric, però aquest cop per 6.400 lliures. Pel que fa a les rendes de Tamarit i de la Riera, sabem que el 1744 li suposaven 425 lliures. Les seves restes mortals foren enterrades a la tomba familiar de la capella catedralícia de l'Anunciata.

Vidal i de Nin, Pere de

Va ser coadjutor del canonge Joan Bosquets i quan aquest traspassà, el 13 de setembre de 1704, prengué possessió del canonicat vacant el dia 17. El 28 d'octubre de 1705 el Capítol li encarregà cercar a la sagristia objectes d'argent en desús a fi de poder pagar un torn de damasc. Usufructuà la condició de prior des de l'any 1711 fins al 1725. Com a indicatiu de les seves rendes eclesiàstiques direm que, el 3 de maig de 1722, arrendà al botiguer Duran Ixart les que percebia a Valls per un any i 1.400 lliures; l'any següent les hi rearrendà per un termini de quatre anys i a raó de 1.700 lliures anuals. A les rendes vallenques cal afegir-hi les que obtenia a Tamarit i a la Riera de Gaià, les quals, els anys vint, li representaven 324 lliures anuals. Aquest prior morí el 7 de desembre de 1725, essent enterrat al cap de dos dies a la tomba familiar de la capella de l'Anunciata.

DEGANS

Tenim divuit degans, dels quals cinc eren membres de la noblesa: Galceran de Rossell i de Gassol, Tomàs de Lanuza i de Raset, Ignasi de Lanuza i d'Oms, Bonaventura de Lanuza i d'Oms, i Joan de Montoliu i de Boixadors.

Lanuza i d'Oms, Bonaventura de

Germà d'Ignasi de Lanuza. Entrà al Capítol el 16 de gener de 1693 com a coadjutor del seu germà. El 31 de març de 1706 presentà les butlles de degà i prengué possessió de la dignitat, mantenint-s'hi fins al 27 de setembre de 1731, en què traspassà. L'any 1699 fou designat síndic del Capítol a Barcelona i tingué cura dels negocis dels capitulars en aquella ciutat (destacà l'assumepte del feu de Riudecols, així com l'arranjament d'un contenciós amb la marquesa de Tamarit). Els seus companys el designaren per assistir a les Corts de 1702 i de 1705 i per retre homenatge a Carles III.

Lanuza i d'Oms, Ignasi de

Fill de Josep de Lanuza i de Rocabertí, comte de Plasència, i de Gertrudis d'Oms, i germà del també degà Bonaventura de Lanuza i d'Oms. Fou degà des de l'any 1674 fins a la seva defunció, el març de 1706. El 31 de març de 1684, per cobrir la vacant que s'havia produït per la mort de Vicent Preixens, ardiaca major de Tortosa, fou proposat per ocupar el lloc de diputat eclesiàstic. L'agost de 1686 fou elegit visitador per l'estament eclesiàstic. El 25 de març de 1706 atorgà les darreres voluntats, en les quals disposà que l'enterressin al vas de la seva família que es trobava a la capella de la Mare de Déu del Claustre. A més del deganat, gaudí del benefici de sant Bonaventura, creat a l'altar major de l'església parroquial de Guissona, el qual millorà amb la creació d'un censal de 1.100 lliures. Va ser extremunciat el dia 26 de març, un dia abans del seu traspàs.

Lanuzà i de Raset, Tomàs de

La seva etapa de degà va del 28 d'octubre de 1647, en què prengué possessió, fins al 14 de setembre de 1653. Tan bon punt accedí al deganat passà a Madrid, on romangué els anys 1647 i 1648 per atendre assumptes capitulars.

Montoliu i de Boixadors, Joan de

Fill de Pere de Montoliu i de Ribes, senyor de Millà, Alberola i Tartareu, i de M. Rosa de Boixadors i de Nin. Rebé les aigües baptismals, apadrinat per Bonaventura de Vidal i de Nin, el 21 de desembre de 1698 a la catedral de Tarragona. El 1757 esdevingué degà i ostentà el càrrec fins a la seva mort, el 22 d'octubre de 1774. Com a indicatiu de les seves rendes eclesiàstiques direm que, el 2 d'octubre de 1763, arrendà els fruits que percebia a Cambrils i Botarell durant quatre anys pel preu de 8.850 lliures, i el 1767 ho tornà a fer pel mateix termini, però per 9.275 lliures més 32 quartans d'oli i 30 quarteres d'ordi anuals; veiem, doncs, que en els anys seixanta les rendes del deganat li suposaven una mitjana de 2.265 lliures. A aquest degà se'l recorda per haver encarregat, el 26 de juny de 1767, a Antoni Pallàs, escultor de Tarragona, el retaule de la capella de Sant Miquel, que, segons la traça de l'arquitecte Josep Prat, havia de restar enllestit en un termini de sis mesos. El degà Montoliu redactà el seu darrer testament el 4 de febrer de 1774. Les seves restes mortals foren sepultades a la tomba que els Montoliu tenien a la capella de Santa Rosa de l'església conventual dels dominics tarragonins.

Rossell i de Gassol, Galceran de

Era fill del noble tarragoní Onofre de Rossell i d'Omedes i d'Orient de Gassol. El juny de 1606, dins del contenciós que la ciutat tenia contra els cavallers que hi estaven aveïnats, fou pres pels homes de la Unió, els quals el dugueren a casa d'un dels cònsols. El 1617 arribà a degà i ocupà la dignitat fins a la seva mort, succeïda el 15 d'octubre de 1638.

ARDIAQUES MAJORS

Els d'època moderna foren divuit, essent nobles un total de nou: Bernat de Corberó, Jeroni de Requesens, Francesc de Soldevila, Joan d'Oms, Rafael d'Oms, Joan-Lluís d'Oms, Oleguer de Montserrat, Miquel-Joan de Taverner i Rubí, i Ramon de Marimon i de Corbella.

Corberó, Bernat de

L'etapa d'aquest ardiaca va del 4 de juny de 1500 a l'any 1513.

Marimon i de Corbella, Ramon de

Pertany al llinatge dels marquesos de Cerdanyola. Nasqué a Barcelona l'any 1679. Fou ardiaca de 1700 fins a 1721, en què hi renuncià. Com a vicari general apostòlic de Tarragona publicà una exhortació en català favorable a Felip V. Fou fet bisbe de Vic, on morí l'any 1744.

Montserrat, Oleguer de

Nasqué a Barcelona l'any 1617. Fill del doctor en dret Pere de Montserrat. Un cop acabats els estudis eclesiàstics, passà a Romà, on romangué deu anys. Retornat a Catalunya, aconseguí l'ardiaconat major de Tarragona i durant la seva estada a la capital de l'arquebisbat fou vicari general, examinador sinodal i rector de la Universitat. El 1664 fou nomenat assessor eclesiàstic de la Generalitat, per la qual cosa hagué de traslladar-se a Barcelona. El novembre de 1665 fou proposat per ocupar un dels llocs d'oïdor eclesiàstic que corresponien al Capítol de Tarragona. El juny de 1669 se'l designà habilitador del diputat militar i l'any següent hom el nomenà insaculador pel braç eclesiàstic. El seu ascens social anà *in crescendo*; així, el 1679 fou designat canceller del Principat, cosa que l'obligà a renunciar als càrrecs d'assessor eclesiàstic i al lloc que tenia a la bossa de l'oïdor eclesiàstic. La seva carrera culminà el 1689, en ser escollit bisbe d'Urgell.

Oms, Joan d'

Només ocupà l'ardiaconat dos anys, ja que en prengué possessió l'any 1556 i hi renuncià l'any següent.

Oms, Joan-Lluís d'

Fou ardiaca des del 1599 fins al 10 de juliol de 1621, en què morí. El 10 de desembre de 1607 anà com a ambaixador de l'arquebisbe de Tarragona a veure als diputats i oïdors per explicar-los «lo quant apreten al bras eclesiàstic los officials de sa magestat per lo dit escusado». D'alguna manera se li devien reconèixer dots diplomàtics, ja que el juliol de 1615 fou elegit pel Consistori com a ambaixador seu davant el rei, a qui havia d'explicar «totes les contraffacions de constitucions de Cathalunya que se havien fetas per lo loctinent y altres ministres de sa magestat, y de les afflictions u oppressions que patia aquest Principat». L'ardiaca d'Oms no pogué realitzar la seva ambaixada, ja que, quan es trobava a Saragossa, rebé l'ordre reial de tornar a Barcelona. El 15 de febrer de 1617 la Diputació envià una ambaixada de nou persones, tres de cada estament, al lloctinent, i Joan-Lluís era un dels tres que hi anaren en representació dels eclesiàstics.

Oms, Rafael d'

La seva etapa va del 26 de juny de 1557 al 13 de maig de 1599. En la dècada dels anys setanta fou oïdor de comptes de la Generalitat, i el 22 de juliol de 1581 sortí extret diputat eclesiàstic. En el trienni anterior havia estat diputat local de Tarragona i els comptes de la seva gestió els presentà el 3 d'agost de 1581. La nit del 9 de novembre de 1581, quan circulava amb el seu germà Miquel pels carrers de Barcelona, fou aturat per l'agutzil reial Saiol, que els faltà al respecte, per la qual cosa l'endemà el cridà al palau de la Generalitat, on l'obligà a demanar-li perdó davant de tot el Consistori. Participà en les Corts de 1585 i de 1588 i prengué part en diverses divuitenes.

Requesens, Jeroni de

Pel que sembla, tan sols fou ardiaca major un any, el 1514.

Soldevila, Francesc de

Retingué la dignitat de 1530 fins al 26 de setembre de 1545, en què hi renuncià.

Taverner i Rubí, Miquel-Joan de

Fill de Miquel-Joan de Taverner i de Montornès. Pertanyia a la Reial Audiència des de 1670 i el 1689 fou nomenat canceller de Catalunya. Ocupà la dignitat de 1689 fins a 1699, en què hi renuncià. Fou bisbe de Girona.

SAGRISTANS

Són catorze i vuit d'ells eren nobles: Galceran d'Icard, Pere d'Icard, Pere de Castellet, Melcior de Biure, Joan de Montcada, Francesc de Montcada, Josep de Soler i Vilaplana, i Joan de Ribes i Castellet.

Biure, Melcior de

Exercí com a sagristà durant vint anys, des del 1579 fins a la seva mort, el 4 d'abril de 1599.

Castellet i d'Icard, Pere de

Nasqué al castell d'Altafulla (Tarragonès) del matrimoni format per Pere de Castellet i de Requesens, baró d'Altafulla, i Anna d'Icard. Estigué al capdavant de la sagristania de 1539 a 1561, en què fou elegit bisbe d'Urgell; tot i això, no renuncià a la dignitat i la conservà fins a la seva mort a Barcelona, l'1 de febrer de 1571.

Icard i de Requesens, Galceran d'

Fill de Gabriel-Joan d'Icard, senyor de Torredembarra i Vespella, i d'Isabel de Requesens i de Joan, i germà de Lluís, batlle general de Catalunya. Gaudí del benifet de l'Anunciació, instituït per Pere d'Icard, el patró del qual era el senyor de Torredembarra. Prengué possessió de la sagristania el 10 d'agost de 1506 i la conservà fins al 2 de juny de 1535, en què traspassà.

Icard, Pere d'

Sembla que només fou sagristà un any: el 1536.

Montcada i de Gralla, Joan de

Els seus pares foren Francesc de Montcada i de Cardona, primer marquès d'Aitona, i Lucrecia de Gralla. Prengué possessió de la sagristania l'1 de desembre de 1605 i hi renuncià l'any següent.

Montcada, Francesc de

El temps d'aquest sagristà va del 1618 fins al 29 de maig de 1654, en què morí.

Ribes i Castellet, Joan de

Ocupà la dignitat de 1755 fins a la seva defunció el 1774.

Soler i Vilaplana, Josep de

Fou sagristà vint anys: de 1655 al 14 de març de 1675.

TRESORERS

N'hem localitzat divuit, dels quals set eren nobles: Fructuós de Soldevila, Onofre de Biure, Baltasar de Castellvell, Baltasar de Biure, Melcior de Biure, Francesc d'Erill i Josep d'Homdedéu i Miquel.

Biure i de Castellvell, Baltasar de

Fill d'Onofre de Biure, senyor de Vallespinosa, castlà de Vallverd i baró d'Aguilar, i de Beatriu de Castellvell i germà de Melcior de Biure. Fou tresorer des de l'any 1546 fins al 1549.

Biure i de Castellvell, Melcior de

Succeí el seu germà en la dignitat de tresorer i l'ostentà fins al 1579, en què hi renuncià per passar a ser sagristà. Gràcies a les rendes de la tresoreria i molt especialment de la sagristania (li rendia 686 lliures anuals), pogué viure molt bé i aplegar un bon patrimoni en censals i diners; així, en morir, era propietari de vint-i-tres censals, d'un capital conjunt de 27.000 lliures, i de 3.864 lliures dipositades a la taula de canvi.

Biure i Elies, Onofre de

Fill de Joan de Biure i de Maria Elies i germà d'un altre Joan de Biure que el 1507 fou un dels dotze prohoms que estiraren les cordes de seda lligades al fre de la mula amb què féu la seva entrada a Tarragona el rei Ferran II. Prengué possessió de la tresoreria el 8 d'octubre de 1517 i la retingué fins al juliol de 1546. Fou vicari general de l'arquebisbe Doria i presidí el concili provincial de l'any 1543.

Castellvell, Baltasar de

El 7 d'agost de 1546 prengué possessió de la tresoreria, que no ocupà gaire temps, ja que hi renuncià aquell mateix any.

Erill, Francesc d'

Retingué la tresoreria per un període que va del 1608 al 1614, és a dir, sis anys.

Homdedéu i Miquel, Josep d'

Fill del noble Joan d'Homdedéu i de Marquesa Miquel, que el designaren hereu en els seus testaments respectius. Gertrudis de Montserrat, futura segona marquesa de Tamarit, el dugué a batejar el 13 de gener de 1659. Obtingué la dignitat l'any 1698 i en fruï fins a la seva mort, esdevinguda el 16 de gener de 1714. Les seves despulles reposen a la capella de Santa Magdalena del claustre de la catedral tarragonina.

Soldevila, Fructuós de

Prengué possessió el 4 d'octubre de 1516, però només mantingué la dignitat durant un any.

XANTRES

Els d'època moderna són dotze i quatre d'ells eren de família noble: Pere Ferrer de Bosquets, Rafael d'Enveja, Gabriel d'Enveja i Josep de Toda i Domènec.

Enveja, Gabriel d'

Fou xantre des de l'any 1621 fins al 30 d'octubre de 1629, en què morí.

Enveja, Rafael d'

Precedí el seu parent Gabriel. La seva etapa va de 1583 fins a la seva defunció, esdevinguda el 8 de novembre de 1621. Està enterrat a la capella del Santíssim.

Ferrer de Bosquets, Pere

El seu període com a xantre va del 15 d'abril de 1502 a 1538.

Toda i Domènec, Josep de

Fill del ciutadà honorat Josep Toda i Gil i de la seva segona esposa, Magdalena Domènec. Nasqué a Riudoms, on rebé les aigües baptismals el 15 de novembre de 1687. La família el destinà al servei de l'Església i procurà en tot moment que hi ocupés llocs de rellevància, i per això va pagar-li llargs sojorns a Roma, on s'estigué sis anys, així com d'assegurar-li la promoció fins a aconseguir que el xantre Isidre Coll i el canonge Francesc Güell acceptessin nomenar-lo coadjutor seu; tot plegat li permeté arribar a ser canonge el 1726 i xantre el 1727. El 16 de juliol de 1745 passà comptes amb el seu germà Josep, comptes que li foren favorables per tal com devia 11.559 lliures i n'acreditava 14.141; gràcies a aquest passament

sabem que les butlles de coadjutor de xantre i de canonge costaren 1.440 i 735 lliures, respectivament, i que el seu germà li donà 735 lliures per ajudar-lo a pagar les despeses de l'estada a Roma. Traspassà a Tarragona el 18 d'abril de 1766.

SUCCESSORS PRIMERS

Són set i només un és noble: Antoni de Barceló.

Barceló, Antoni de

Era membre del llinatge de cavallers tarragonins dels Barceló, senyors dels Mantgons. El trobem documentat com a succentor primer del 1503 al 26 de setembre de 1508, en què morí.

ENTONADORS SEGONS

Dels sis entonadors de l'edat moderna només un, Antoni de Barceló, era membre de la noblesa.

Barceló, Antoni de

Es tracta del mateix Barceló considerat en l'apartat del succentor primer. Fou a més a més entonador de 1502 a 1506.

HOSPITALERS

Els d'època moderna són dinou, i deu pertanyien a l'estament nobiliari: Francesc de Soldevila, Eulogi de Soldevila, Francesc de Soldevila, Bernat d'Auria, Onofre de Copons, Alexandre d'Icard, Lluís d'Icard, Agustí de Figuerola, Josep-Antoni de Figuerola i de Vilana-Perles, i Francesc-Josep de Vilallonga.

Auria, Bernat d'

Sembla que només fou hospitaler un any: el 1540.

Copons, Onofre de

Prengué possessió el 30 d'agost de 1546 i s'hi mantingué fins a la seva mort, el 3 de febrer de 1552.

Figuerola i Llaveria, Agustí de

Fill del cavaller Rafael de Figuerola i d'Isabel Llaveria. Nat a Alcover. Entrà al Capítol com a coadjutor del canonge Josep de Rodolat. L'any 1711 aconseguí esdevenir hospitaler i ho fou fins a la seva mort, el 5 de gener de 1748. L'any 1740 el seu nebot, Josep de Figuerola, l'acusà de no haver-li cedit la meitat

d'una casa que els Figuerola posseïen al carrer d'en Granada, de Tarragona, i li reclamà la devolució d'un préstec que li havia fet per a l'expedició de les butlles del seu canonicat i una altra quantitat en concepte del que s'havia quedat de l'administració de l'heretat dels Figuerola. La disputa s'arranjà sobre la base de nomenar coadjutor seu el renebot Josep-Antoni de Figuerola i de Vilana-Perles.

Figuerola i de Vilana-Perles, Josep-Antoni de

Nasqué a Viena durant l'exili dels seus pares: Josep de Figuerola i Argullol, primer comte de Figuerola, i Gertrudis de Vilana-Perles, primera comtessa de Castelnovo. Fou coadjutor del seu parent Agustí de Figuerola, a qui succeí l'any 1748. Redactà les darreres voluntats el 6 de novembre de 1780 i morí el 21 de febrer de 1781.

Icard, Alexandre d'

Es féu càrrec de l'hospitaleria l'any 1562 i la conservà fins al 13 de juny de 1578, en què hi renuncià.

Icard i de Carcassona, Lluís d'

Fill de Lluís d'Icard i d'Agustí, baró de Torredembarra, i de Dionísia de Carcassona i de Queralt. Fou hospitaler de 1576 fins a la seva mort, que tingué lloc el 8 de maig de 1597. L'1 de novembre de 1584, per conducte del seu germà Joan, arrendà els delmes que cobrava a Riudecanyes, durant quatre anys i per un preu total de 480 lliures, al mercader riudecanyenc Pau-Josep Hortonedà.

Soldevila, Eulogi de

Pertany als Soldevila tarragonins. Prengué possessió de la dignitat el 15 d'octubre de 1538 i només la retingué uns mesos.

Soldevila, Francesc de (1)

Sembla que era cosí germà de l'altre Francesc de Soldevila. Fou hospitaler de 1500 fins a 1537, en què declinà la dignitat.

Soldevila, Francesc de (2)

A més de l'hospitaleria, ocupà l'ardiaconat de Sant Fructuós. Els anys d'hospitaler van de 1538 a 1546. Sota l'arquebisbe Pere de Cardona fou vicari general de l'arquebisbat tarragoní. L'any 1527 adquirí dels hereus de les germanes Terrè la casa actualment coneguda com dels Castellarnau, al carrer dels Cavallers, on sembla que havia viscut com a llogater des del 1505. Tan bon punt comprà l'immoble, intentà fer-se bastir una torre, a la part de la casa que donava al carrer dels Ferrers, i el fet merescué l'atenció del consell municipal, que tractà la qüestió en la sessió que celebrà el 6 de maig de 1527. El 15 de febrer de 1528 adquirí, per 350 lliures i com a laica persona, un hort situat davant del convent de Sant Francesc. A la mort del seu germà Jaume s'encarregà, conjuntament amb la cunyada Anna, de la tutoria dels nebots.

Vilallonga i de Tamarit, Josep-Francesc de

Era natural de Mataró i els seus pares foren Galceran de Vilallonga i Francesca de Tamarit. Ocupà la dignitat del 29 d'octubre de 1783 fins a l'11 d'agost de 1805, en què morí a conseqüència d'una pulmonia. Va fer testament en poder del notari Fàbregues el 25 de juliol de 1805. Les seves restes reposen en una sepultura situada davant de la capella del Sant Crist.

INFERMERS

En tenim disset, dels quals només tres eren nobles: Onofre de Copons, Cristòfol de Robuster i Semant, i Joan de Montcada.

Copons, Onofre de

Fou infermer del 8 de març de 1546 fins al 30 d'agost de 1546, en què renuncià per passar a hospitaler.

Montcada, Joan de

El seu pas per la infermeria va del 1599 al 1605, en què la declinà. A més a més d'infermer, fou sagristà.

Robuster i Semant, Cristòfol de

Ocupà la infermeria de 1585 a 1588, en què la deixà per haver estat elegit bisbe d'Oriola. Fou auditor de la Rota.

ARDIAQUES DE SANT FRUCTUÓS

Tenim una vintena d'ardiaques i sis d'ells –Pere de Gamboa, Joan de Requesens, Francesc de Soldevila, Francesc d'Orbes, Ramon d'Areny i Queralt, i Joan d'Areny i Cartellà– eren nobles.

Areny i Cartellà, Joan d'

Fill de Francesc d'Areny i de Queralt, baró de Claret, i de Marianna de Cartellà. Ocupà l'ardiaconat de 1757 fins a la seva mort, el 6 de maig de 1777. La mort li arribà als 65 anys.

Areny i de Queralt, Ramon d'

Fou ardiaca del 1699 al 1749.

Gamboa, Pere de

Prengué possessió el 5 de març de 1503. Fou bisbe de Cerignola, al regne de Nàpols. Morí l'any 1510.

Orbes, Francesc d'

El 14 de gener de 1635 ocupà la dignitat i en gaudí fins al seu traspàs, l'any 1646.

Requesens, Joan de

Sabem que fou ardiaca de 1517 a 1525, en què deixà aquest món.

Soldevila, Francesc de

Hem parlat d'aquest ardiaca en l'apartat dels hospitalers. Ostentà aquesta dignitat del 1532 a l'agost de 1546, en què morí.

ARDIAQUES DE VILA-SECA

Tenim dinou ardiaques, tres dels quals són nobles: Francesc de Peirí, Pere de Pobes i Francesc de Baldric i Coll.

Baldric i Coll, Francesc de

Germà del canonge Josep de Baldric i Coll. Ocupà la dignitat del 1774 fins a la seva mort, l'any 1789. El 1782 arrendà els delmes de l'ardiaconat a Esteve Gaia, veí de Vila-seca, per un termini de quatre anys i a raó de 3.600 lliures l'any. Traspassà a Tarragona el 9 de gener de 1789, als 80 anys d'edat, i les seves restes mortals foren dipositades l'endemà a la capella de Santa Magdalena del claustre catedralici.

Peirí i Gavaldà, Francesc de

Fill del cavaller cambrilenc Josep de Peirí i Pastor i de Paula Gavaldà. Els seus pares feren tot el que estigué a les seves mans per ajudar-lo a situar-se dins la carrera eclesiàstica; aconseguiren que el doctor Antoni Pastor, ardiaca de Vila-seca, el designés, l'any 1713, coadjutor seu, després d'haver rebut 600 dobles com a pagament del favor; era, ben mirat, una bona inversió per tal com els coadjutors solien succeir els titulars en morir, i per això crearen un censal de 1.120 lliures a favor de Pere Rigolf, doctor en medicina, per completar les 600 dobles. Francesc fou ardiaca l'any 1713 i l'usufructuà fins al 1745, en què transí. Féu testament l'11 de novembre de 1745 i nomenà hereu el seu nebot Joan de Peirí. Morí poc després d'haver atorgat les darreres voluntats i les seves restes foren soterrades a la catedral de Tarragona el 16 de novembre de 1745.

Pobes, Pere de

Tingué diversos càrrecs, entre els quals destaquen el de conseller d'Hisenda de Carles III i el d'inquisidor de Sevilla. Ocupà l'ardiaconat de 1768 a 1774.

ARDIAQUES DE SANT LLORENÇ

Els ardiaques de Sant Llorenç d'època moderna són setze, dels quals cinc són nobles: Lluís de Cardona, Francesc de Mediona, Joan de Mediona, Cristòfol de Queralt i Francesc de Tamarit Xamar i de Copons.

Cardona, Lluís de

Arribà a l'ardiaconat el 19 de juliol de 1527 i només el conservà fins al novembre del mateix any.

Mediona i de Mitjavila, Francesc de

Fill de Francesc Mediona i de Caterina-Beneta de Mitjavila. Fou ardiaca del 27 d'agost de 1538 fins al març de 1575. El 6 d'agost de 1561 fou nomenat vicari general amb capacitat per convocar i assistir en nom de l'arquebisbe als concilis provincials i a les reunions del Capítol Catedral. En cap moment oblidà les qüestions terrenals i així, el 3 de setembre de 1571, comprà a Joan de Terrè, senyor de Montoliu, Virgili i Ferran, un censal de 800 lliures que els Terrè garantiren amb les seves possessions del Baix Gaià. L'any següent, concretament l'1 de juliol, adquirí un censal d'un capital de 140 lliures que li creà Damià Rabassa, pagès de la Selva del Camp. Féu testament, davant el notari Felip Montserrat, el 3 d'agost de 1573 i un codicil el 12 de març de 1575; deixà tots els seus béns al seu germà Onofre. Passà a millor vida a Tarragona el 14 de març de 1575.

Mediona, Joan de

Abans de ser ardiaca fou rector d'Ulldemolins. Era oncle de Francesc de Mediona i de Mitjavila. Ocupà la dignitat del 22 de desembre de 1527 a l'agost de 1537.

Queralt i d'Icard, Cristòfol de

Fill de Guerau III de Queralt i de Contessina d'Icard i d'Agustí. Nasqué el 4 d'agost de 1566. Fou canonge de Tarragona des de l'any 1586 i ardiaca de Sant Llorenç de 1601 fins al 3 de maig de 1614, en què morí. El 12 de novembre de 1596 donà un miler de lliures a la seva germana Cecília en ocasió del seu casament amb Joan d'Icard i de Carcassona. Sabem que assistí a les Corts de 1599. El 16 de maig de 1612 fou escollit pel Consistori de la Generalitat per anar d'ambaixador a Madrid, on tractà sobre la pragmàtica dels pedrenyals i la contrafacció que des de temps enrere es feia de les constitucions; a Madrid també negocià l'assumpte de Josep Quintana, advocat fiscal de la Generalitat, a causa d'haver dut una espasa llarga. Fou enterrat a la capella del Corpus Christi de la catedral tarragonina.

Tamarit Xamar i de Copons, Francesc de

Natural de Barcelona. Foren els seus pares Salvador de Tamarit i de Xamar i Marianna de Copons. Esdevingué ardiaca l'any 1731 i hi romangué fins a la seva mort, l'1 d'abril de 1783, als 79 anys. Fou enterrat a la capella catedralícia del Corpus Christi.

OFICI DE PENITENCIER

Aquest ofici fou creat pel cardenal Cervantes l'any 1572. N'hi hagué catorze i cap d'ells era noble.

OFICI DE MAGISTRAL

Creat pel Decret de Nova Planta de 1768. Només en tenim un: el noble Fèlix Amat de Palou i Pont.

Amat de Palou i Pont d'Augirot, Fèlix

Nasqué a Sabadell l'agost de 1750 del matrimoni format per Joan Amat de Palou i Salvany i Teresa Pont d'Augirot. Físicament era un home de molta alçària, ja que feia més de dos metres. Estudià al seminari de Barcelona i es doctorà en teologia a Gandia el 1770. El 1775 es va ordenar prevere i passà a ser secretari del bisbe Josep Climent. L'any 1785 guanyà la plaça de magistral de la catedral de Tarragona, amb la qual cosa s'inicià la seva etapa tarragonina, que durà fins al novembre de 1804, en què renuncià a la canongia. Durant els anys tarragonins es convertí en un ferm col·laborador de l'arquebisbe Francesc Armanyà. Participà en les tertúlies que se celebraven a la ciutat i assolí fama de componedor de diferències. Com que els metges li aconsellaven de fer exercici per tal de compensar la vida sedentària que menava, acostumava a recórrer les muralles pel passeig de circumval·lació, i durant la caminada no s'estava d'enraonar amb els qui se li creuaven. Organitzà la *Sociedad Económica de Amigos del País*, de la qual fou el secretari i el motor. Durant la Guerra Gran fou membre de la Junta General del Corregiment de Tarragona, assistí com a representant del partit tarragoní a la Junta de Comissionats del Principat i fou un dels vocals de la Junta d'Armaments i Terços.

OFICI DE LECTORAL

El Decret de Nova Planta de 1768 creà l'ofici de lectoral. Dins de l'època que ens ocupa només hi hagué un lectoral –Rafael Vila Salas–, que no era membre de la noblesa.

OFICI DE DOCTORAL

S'inicià el 1768. N'hi hagué dos –Francesc Ricci Doblestench i Julià Ferran Parrich– i cap d'ells era noble.

FONTS DOCUMENTALS

Arxiu Capitular de la Catedral de Tarragona

Han estat buidats tots els volums d'actes capitulars i de carteria redactats en els segles XVI, XVII i XVIII.

BIBLIOGRAFIA

- BLANCH, Josep. *Arxiepiscopologi*, vol. II. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1985.
- CAPDEVILA, Sanç. *La Seu de Tarragona. Notes històriques sobre la construcció, el tresor, els artistes, els capitulars*. Barcelona: Biblioteca Balmes, 1935.
- Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, volums I a X. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència, 1994-2007.
- DD.AA. *Història dels Llupià (1088-1771) i dels seus llinatges incorporats: Icard, Roger i Vallseca*. Canet: Edicions Trabucaire, 2006.
- GÜELL i JUNKERT, Manel. «Girón de Rebolledo Despalau, Diego», a: *Biografies de Tarragona*, vol. I. Benicarló: Onada Edicions, 2010, pàg. 31s.
- JORDÀ i FERNÁNDEZ, Antoni. *Església i poder a la Catalunya del segle XVII. La Seu de Tarragona*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993.
- MADURELL i MARIMON, J. M. *La capilla de la Inmaculada Concepció de la Seo de Taragona*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1958.
- MOLAS i RIBALTA, Pere. «Els comtes de Darnius (segles XVII-XVIII)», *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, XVIII (2000), pàg. 313-323.
- MORERA LLAURADÓ, Emilio. *Tarragona Cristiana*, vol. IV. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1955.
- RAMON i VINYES, Salvador. «Canonges de la Catedral de Tarragona», *Butlletí Arqueològic*, 21-22 (1999-2000), pàg. 241-338.
- «Les dignitats», *Butlletí Arqueològic*, 21-22 (1999-2000), pàg. 338-378.
- RECASENS i COMES. *El municipi i el govern municipal de la ciutat de Tarragona. Segles XVI i XVII*. Tarragona: Arola Editors, 1998.
- ROVIRA i GÓMEZ, Salvador-J. *Rics i poderosos, però no tant. La noblesa a Tarragona i comarca al segle XVIII*. Tarragona: Cercle d'Estudis Guillem Oliver, 2000.
- *Vells i nous. Els nobles de Tarragona al segle XVII*. Altafulla: Centre d'Estudis d'Altafulla, 2000.
- *Els nobles del Baix Camp (segle XVII)*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, 2001.
- *Els nobles de Tarragona al segle XVI*. Tarragona: Indústries Gràfiques Gabriel Gibert, 2003.
- «Els Peirà, de Cambrils (segles XVII i XVIII)», *Paratge*, 16 (2003), pàg. 33-40.
- *Els nobles del Baix Camp (segle XVIII)*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, 2006.
- «Els segles XVI i XVII», a: *L'edat moderna a Tarragona. Una època de contrastos*. Lleida: Pagès editors, 2011, pàg. 21-166.
- «Els nobles de Valls (segle XVIII)», *Quaderns de Vilaniu*, 60 (2011), pàg. 57-83.
- «Amat de Palou Pont d'Aguirrot, Fèlix», a: *Biografies de Tarragona*, vol. II. Benicarló: Onada Edicions, 2011, pàg. 18s.
- «Castellet d'Icard, Pere de», a: *Biografies de Tarragona*, vol. II. Benicarló: Onada Edicions, 2011, pàg. 37s.
- «Montcada de Gralla, Joan de», a: *Biografies de Tarragona*, vol. III. Benicarló: Onada Edicions, 2013, pàg. 76s.

- ROVIRA i GÓMEZ, Salvador-J.; GÜELL i JUNKERT, Manel. *Aproximació a les famílies nobles d'Alcover a l'edat moderna*. Valls: Consell Comarcal de l'Alt Camp, 1993.
- SARDINÉ i TORRENTALLÉ, Sebastià. *Jo, Vilana-Perles. El diplomàtic català que va moure els fils de la Guerra de Successió (1704-1734)*. Lleida: Pagès editors, 2013.
- TERUEL GREGORIO DE TEJADA, Manuel. *Vocabulario básico de la historia de la Iglesia*. Barcelona: Crítica, 1993.
- TORRES i PLADELLORENS, Josep M. *Fèlix Torres Amat, senador i bisbe*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008.